

פרק עשרים וארבעה

*

מזמור זה היו הלויים משוררים בעת ניסוך היין של קרבן תודה

מְזִמֹּר לְתוֹדָה. נראה היינו בשעת זבחי תודה, אומרים [הלויים] שירה על הנסכים מזמור לתודה. ואז גם הבעלים אומרים שום שבח מעין המאורע.

אגב אעורר כי לכאורה ממזמור לתודה מוכח דאמרינן שירה על נדבת יחיד. [שהרי] תודה נדבה היא. [שהיה כל אחד יכול להתנדב להביאה על כל דבר שמתעורר להודות להש"י].

שו"ת חתם סופר חלק אורח חיים תשובה נ"א

[ב]

כל התקרבות שהאדם מקרב את עצמו אל ה' – הן על ידי זביחת היצר הן על ידי זיכוי הרבים הן על ידי לימוד התורה – הכל נחשב כהקרבת תודה להש"י

מְזִמֹּר לְתוֹדָה. אין לך תודה יותר מהקרבת האיש את עצמו לה', על דרך 'זובח תודה יכבדנני', דקאי א'זובח יצרו ומתודה עליו', [כסנהדרין מ"ג ע"ב], וכתוב אדם כי יקריב מכם קרבן לה', כי הוא קרבן לה' באמת.

חתם סופר פרשת מטות - במדבר פרק ל"א פסוק מ"ט

וכותב שם: "כי לא צריכים להקריב קרבן תודה על חסדו ונפלאותיו", אם האדם זוכה לשמור יהודים "שלא יבואו לחטוא, אם כן הרי הקריבו אנשים הרבה לה', ואין צורך לשום קרבן תודה". עכ"ל.

וזה לימוד נפלא, שכל פעולה שיהודי מתקרב אל הש"י ועושה נחת רוח להש"י, הן על ידי זביחת היצר שלו עצמו, והן על ידי שמסייע ליהודים אחרים לעשות נחת רוח להש"י, הן בסור מרע והן בעשה טוב, בפרט כשיש בזה התגברות על היצר - "אין לך תודה גדולה מזו".

ולכן גם כל עליה לתורה נחשבת כקרבן תודה, כי בזה "מקריב האיש את עצמו לה'", כמו שמצינו בשו"ת חתם סופר חלק או"ח תשובה נ"א כתב: "דעליה לתורה הוה במקום הקרבת קרבן, כמו שכתב מגן אברהם סימן רפ"ב (סקי"ח) גבי חיוב יולדת דהוה במקום קרבן יולדת, אף על גב דאין קורין לפניו פרשת יולדת, והכי נמי הוה עליה לתורה במקום זבח תודה, ויקויים ויזבחו זבחי תודה". עכ"ל.

ולפי זה אולי אפשר לרמז זאת במאמר הכתוב "באו שערינו בתודה", לא אמר באו שערינו עם תודה, אלא בתודה, היינו עצם הדבר שיהודי מתקרב אל הש"י ומקייים באו שערינו – זה גופא נחשב "בתודה", כי "אין לך תודה יותר מהקרבת האיש את עצמו לה'", לכן עצם "באו שערינו" זה גופא נחשב "בתודה".

הריענו בשמחה על הנהגת מלכות ה'

בכל המקומות שאתם פזורים בארץ

הַרְיֵעוּ לַיָּי. להרים קול בתרועה דהיינו שירות ותשבחות בהתגלות, וזהו "נריעה לצור ישענו".

שם משמאל – פרשת בשלח תרע"ח

כָּל הָאָרֶץ. בכל הארץ שאתם פזורים שם.

סדור היעב"ץ – תחילת פסוקי דזמרה – ד"ה שירו לה' כל הארץ

ונכלל בזה, שכל אחד יזכה לזמר להש"י בתוך כל עניני הארציות שהוא מפוזר בהם, ולא זו בלבד שלא יגרמו לו שום רפיון ושכחת ה' חס ושלום, אלא אדרבא הוא יזכה להאיר את אור האמונה ואהבת ה' בהיותו מתעסק בכל עניני הארציות, ויחד עם ההתעסקות בהם יזכה להעלותם ולהגביהם על ידי דיבורי תרועה והודאה בשמחה לה' על כל טובתיו הגשמיות והרוחניות עמו.

בקרבן תודה מראים שכל הכחות המחולקים הנמצאים בכל חלקי הארץ – כולם נכללים יחד בהודאה להש"י, וכולם כלולים מסורים ושייכים להש"י

כָּל הָאָרֶץ. ביאור זה, כי התודה הוא שיש בו חמץ ומצה, ואין לך קרבן שיש בו חמץ ומצה כמו קרבן זה, אף על גב שלא היה [החמץ] קרב על המזבח, מכל מקום קרבן נקרא

ולכן אמרו (שוחר טוב ק') כל הקרבנות יהיו בטלים לעתיד חוץ מקרבן תודה, מפני שיש בו חמץ ומצה, שהם שני דברים חלוקים שאין זה כזה, להודיע כי **כל** הכחות אשר הם מחולקים - **הכל** הוא אליו יתברך.

ודבר זה ראוי שיהיה הקרבן כאשר נעשה לו נס והציל אותו מן המיתה, ובזה מודה לו כי האדם הוא אל השם יתברך, שהרי הציל אותו, שעל זה מביא קרבן תודה, ולא שהוא לבד אל השם יתברך, רק **כל** הנמצאים וכל חלופי המציאות - **הכל** הוא אליו יתברך, עד שהוא יתברך הוא אחד ואין זולתו.

ודבר זה יהיה לעתיד, כי יהיה הש"י אחד ואין זולתו. ולכך קרבן תודה לא יהיה בטל, כי קרבן תודה מורה כי **כל** חלופי וחלוקי המציאות אל השם יתברך, וכאשר **הכל** אל השם יתברך אז הוא אחד ואין זולתו, ולכך קרבן זה לא יהיה בטל לעתיד.

תפארת ישראל להמהר"ל מפראג זי"ע - פרק ל'

וכותב שם המהר"ל: "ולכך אמרו המשמח חתן וכלה כאלו הקריב קרבן תודה, כי החתן והכלה מציאות מחולקים, שזה איש וזאת אשה, ולכך הם מחולקים לגמרי, וזיווג שלהם הוא מן השם יתברך, אשר הוא מזווג אותם ומושיב יחידיים ביתה וכו', וכאשר משמח החתן אז הזווג בשלמות, ואשר הוא מאחד הזיווג שלהם הוא השם יתברך, וזה מורה כי **כל** חלופי המציאות -

כמו שהם זכר ונקבה - הם אל השם יתברך. ודבר זה כאלו הקריב תודה, שכבר אמרנו כי אין הקרבן של תודה, רק להורות שכל חלופי המציאות הם אל השם יתברך".

**

עבדו את ה' – על ידי זה שתזכו להיות – בשמחה – כי בזה עצמו אתם זוכים לעשות נחת רוח לה'

עבדו את ה' בְּשִׂמְחָה. שהעיקר יראה האדם להיות שמח תמיד, וזה ששמעתי מאבי מורי זצללה"ה זי"ע [הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא זי"ע בן הרה"ק רבי ירחמיאל מפשיסחא זי"ע] שאמר, עבדו את ה' בשמחה, שהשמחה בעצמה הוא עבודה [שזוכה לעשות בזה נחת רוח לה' שבניו שמחים עמו ועם הנהגתו אותם].

דברי בינה מהרה"ק רבי יעקב יצחק מביאלא זי"ע פרשת צו

יש לעבוד ולהתייגע לשמוח תמיד בה'

ולעשות כל ההשתדלויות והעבודות שבעולם להכניס בלב שמחה גם בעת שאינו נמשך לזה ואין לו חשק ורצון לזה

וזה עיקר הנחת רוח לפניו יתברך כשיהודי עובד ומייגע לשמוח עם הש"י בכל עת ובכל מצב

עבדו את ה' בְּשִׂמְחָה. מקובל מצדיקי קדמאי פירוש הכתוב עבדו את ה' בשמחה, שהגם שהשמחה לכם לעבודה גדולה ויגיעה, עם כל זה **עבדו** בזה, ותייגעו עצמכם על זה.

תקנות והדרכות מהרה"ק בעל שומר אמונים זי"ע פרק מ"ט

עבדו את ה' בְּשִׂמְחָה. עיקר השמחה – ווען עס גלוסט זיך נישט די שמחה. [עיקר עבודת השמחה היא כשאין לו חשק, ואינו נמשך מאליו אל השמחה]. וזה **עבדו את ה' בשמחה.** ועבודה נקרא בלב, כדרשת רז"ל (תענית ב.) על תפלה שהיא עבודה שבלב. [כך תעבדו בלבכם בזה גופא שתשתדלו להביא בקרבן שמחה].

אגרות שומר אמונים - אגרת ל"ג

תבואו לפני ה' בכל בוקר וערב ותרננו לפניו בברכות

באו לפניו בְּרִנָּה. כמו שאמר הכתוב (תהילים ס"ה, ט) "וַיֵּרְאוּ יְשִׁבֵי קְצוֹת מְאוֹתֵיךָ, מוֹצְאֵי בֶקֶר וְעֶרְב תִּרְנִין". פירש רש"י: מוצאי בקר וערב תרנין לך את הבריות... בבקר אומרים ברוך יוצר המאורות, ובערב ברוך המעריב ערבים.

רש"י תהילים מזמור ס"ה פסוק ט

ומדבריו הקדושים נלמד [א] כי יש לומר את הברכות הללו באופן של רננה. [ב] כי יש לבקש מהש"י שישפיע לנו רננה ושמחה בעת אמירת ברכות אלו כי הכל תלוי רק בו יתברך שמו, כי

הוא יתברך מרנין את הבריות, ויש לנו לבקש לזכות שהרננה הזו תתקבל בתוכינו ותעורר את לבנו לרנן לפניו כראוי.

באו לִפְנֵינוּ בְּרִנָּה. כמו שאמר הכתוב "שמחו בה" וגילו צדיקים, **והרנינו** כל ישרי לב". - ששמחה וגילה היא בלב, אמנם **רנן** בשפתים נעים וקולות נשמעים, והיא מדרגת שמחה גדולה.

על כן אמר על הראשונים שהיו צדיקים, שמחו וגילו, אף על פי שלא תהיה כונתם כל כך רצויה [בהתגלות, היינו שכוונתם הרצויה היא בפנימיות לבם, אף על פי כן] צדיקים מיקרי. אמנם על ישרי "לב", שאינם בעלי מעשה, [רק בלבם משתוקקים לזכות לעבוד את ה'], אמר "ירננו" בקול רם, לתת לו כבוד, ולשמוח בחלקם.

פירוש מהר"י קארו ז"ל על התורה ממרן בעל 'בית יוסף' ו'שולחן ערוך' - שמות פרק י פסוק א

אולי כוונתו על דרך שמובא בתנא דבי אליהו (פרק יג): "מעשה באדם אחד שהיה מתחרט בעצמו שלא קרא ולא שנה, פעם אחד הייתי עומד אני והוא בבית הכנסת, כיון שהגיע שליח צבור לקדושת השם, הגביה אותו בן אדם את קולו, וענה אחריו בקול רם קדושת השם, ואמר ק' ק' ק' כו'. אמרתי לו, בני, מה ראית שהגבהת את קולך עד מאוד, ואמר לי, לא די שלא קריתי ולא שניתי אלא עכשיו שניתן לי רשות, אגביה את קולי ותנוח עלי נפשי. אמרו, לא יצתה אותה שנה ולא שניה ולא שלישית, עד שעלה אותו איש מבבל לארץ ישראל, עמדו ועשאוהו ממונה מבית קיסר ומינהו על כל הבריות שבארץ ישראל, ונתנו לו מקום ובנה לו בית, וישב בה כל ימי חייו, והניח לבניו ולבני בניו ממון הרבה עד סוף כל הדורות".

נמצא שדווקא מי שהוא ריק ממעשים טובים יש לו לחטוף את הזכיה לכבד את ה' לכל הפחות בהרמת קול רינה ושבח לה' הטוב, יותר מאלו שדבוקים תמיד בעבודת ה' ובמעשים טובים, אשר להם די במעשה ידיהם ובכוונת לבם בינם לבין קונם, מה שאין כן אלו שאינם מגיעים לידי מעשה כראוי - יש להם יותר לחבב ולהחשיב כל דיבור של רינה ושבח שהם זוכים לרנן לפני ה'.

ואולי זהו "והרנינו" לשון מפעיל, שהישרי לב ירננו בקול רם וגדול כל כך עד שהם ירנינו את כל הקהל, וכעין המעשה של היהודי עם אליהו הנביא שהשפיע התעוררות על כל סובביו, עד שהשפיע התפעלות אפילו על אליהו הנביא.

ועוד יתכן שנרמז בזה שירננו כל כך עד שיזכו על ידי זה להרנין את כל יוצאי חלציהם, כמובא במעשה שם שזכה להשאיר שפע לכל תולדותיו, שיזכו לרנן ולהודות לה' על ידי התעוררותו.

עוד יתכן שנכלל בכוונתו לומר, שהצדיקים שכל לבם דבוק בעשיית נחת רוח לבוראם, אזי אין נצרך להם לגלות את כוונותיהם הטובות בדיבור, ויכולים הם להסתיר את כוונותיהם הטובות בינם לבין קונם, כי כל פעולה שלהם – גם בעת אכילה ושתייה ושאר התעסקות גשמית – מלאה דביקות וריבוי כבוד שמים.

אבל הישרי לב' שאינם צדיקים בפועל אלא משתוקקים בלבם לעשות רצון קונם, כשהם עוסקים בענינים גשמיים כאכילה ושתייה וכדומה, לא די להם לכיין בלבם לעשות רצון קונם, אלא

יש להם לומר זאת בפה מלא, כדי להרבות כבוד שמים בדיבורי פיהם שיראו שהם לכל הפחות משתוקקים לעשות רצון קונם, ויש להם לשבחו ולהללו בדיבורים מפורשים על שמזכה אותם ה' ברחמיו להשתוקק לעשות רצונו.

ביאור הסמיכות של הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה' - להמשך הכתובים

כי השמחה בעת עבודת התפילה תלויה

כפי בהירות הכרת האדם בכל מה שמובא בהמשך המזמור

איתא בילקוט על פסוק מזמור לתודה, 'עבדו את ה' בשמחה', כשאדם נכנס להתפלל ונותן אל לבו שזכה להתפלל ולהתקרב לפני מי ש'עשנו ולו אנחנו עמו' - ימלא שמחה על שזכה לזה.

חתם סופר פרשת צו - ויקרא פרק ה פסוק יז

ה' מלא רחמים עלינו - גם בעת הנהגתו בשם 'אלקים' - במדת הדין והגבורה

ולעתיד לבוא יתגלה זאת לעין כל - ואפשר לזכות כבר עתה להידבק בידיעה ברורה זו דְּעוּ כִּי ייִ הוא אֱלֹהִים. שהוא הנהגת הדין והנהגת רחמים... וזהו שאמר הפסוק (דברים ד, לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים, פירוש כאשר תדע סוד היום, כי יום סתם הוא יום ולילה, כאומרו (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, בכל מעשה בראשית.

תדע כי ה' הוא האלהים, שהם הנהגת הרחמים סוד הוי', והנהגת הדין בסוד אלהים, שניהם יחוד אחד... והיינו כי הוי' הוא האלהים, שהוי' הוא בעצמו כלול באלהים, ואלקים הוא הוי' - הכל אחדות אחת.

ראשית חכמה - שער האהבה - פרק חמישי

דְּעוּ כִּי ייִ הוא אֱלֹהִים. האושר המקווה לנו לעתיד לבוא, להשיג האמת איך הנהגת הקדוש ברוך הוא - הוא הכל בחסד, וכמו שאנו אומרים בעת היחוד הגדול ה' הוא האלקים, ועל זה אמר דעו עתה כי ה' הוא אלקים.

חיי אדם - חלק שני - סוף כלל קנ"ה

וכך מובא בספר 'דליות יחזקאל' מכתבי הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש ישיבת חברון (חלק ד' עמוד ה') - 'ביאורים והערות בסדר התפילה' [והמה כתובים על גליונות הסידור שלו "שערי שמים" לבעל השל"ה הקדוש ז"ל]: **"דעו כי ה' הוא האלהים.** כי גם הדין הוא כולו רחמים. והגורמים לרחמיו הם שנים. א. כי הוא עשנו ולפיכך לו אנחנו, לכן הוא חונן ומרחם את ברואיו. וב. כי אנחנו עמו וצאן מרעיתו. ולכן הוא קשור באהבתו אלינו".

הש"י עושה אותנו צדיקים - שנזכה לברוא את אברינו על ידי עשיית המצוות כראוי והוא יתברך גם עושה אותנו בעלי תשובה - שאפילו אם נכשלנו חלילה

הוא משפיע בנו כחות התחדשות לברוא את עצמנו מחדש

הוא עֲשָׂנוּ. במדרש רבה (בראשית - פרשה ק אות א): "דעו כי ה' הוא האלהים רבי יהודה בר סימון ורבי אחא רבי יהודה בר סימון אמר, דעו כי ה' הוא האלהים, **הוא עֲשָׂנוּ** ולא אנחנו בראנו את נפשנו. לא כפרעה שאמר (יחזקאל כט) לי יאורי ואני עשיתני. ורבי אחא אמר, דעו כי ה' הוא האלהים **הוא עֲשָׂנוּ**, ולא אנו משלימים את נפשותינו". עד כאן...

ונראה דהנה האדם עיר פרא יולד, וחוב מוטל עליו להשלים את עצמו היינו את חומרו, עד שיגיע לדרגת נפש חיה, כלומר שחלק הגשמי שבו גם כן יהפך לעצם רוחני. וזה עיקר תעודת האדם על פני האדמה, לתקן כל אבריו על ידי עשיית המצוות אשר מכוונים כל מצוה ומצוה כנגד אבר מיוחד של האדם וכו', והנה זו היא בריאתו האמיתית של האדם, כיון שעל ידי כך הגיע לתכלית יצירתו עלי אדמות.

ואם חס ושלום נכשל אדם והתרפה ממלאכת שמים ועזב את דרכי התורה – הריהו נחשב כאילו מת ובטל מן העולם, ושומה עליו להבראות מחדש, היינו בתיקון המעשים על דרך התורה, כי רק דרך זו תיקרא חיים, ככתוב ובחרת בחיים למען תחיה וכו'.

אמנם צריך אדם לדעת כי בלתי עזרתו יתברך לא היה יכול להגיע לשום מדרגה ותיקון מעשיו, הן בבריאתו הראשונה שזה עתה התחיל בעבודת השם יתברך, והן כאשר נכשל וצריך להתחיל בבריאה חדשה, תמיד זקוק לעזר ממעל, ואלמלא עוזרו יתברך לא יוכל לעמוד נגד היצר הרע.

ולפי זה כך הכוונה במדרש, "דעו כי ה' הוא האלהים", אל תאמרו כי השלמתם את עצמכם בכחכם, כי אם הכל מאת ה', "**הוא עֲשָׂנוּ** ולא אנחנו בראנו את נפשנו", היינו על נפש החוטא ובורא את עצמו מחדש בתשובה ומעשים טובים, שצריך הוא לידע שהקדוש ברוך הוא הפותח לו שערי רחמים כפתחו של אולם שיוכל לתקן את נפשו להיות כבריה חדשה... שאף ששיחת את מעשיו יוכל להבראות מחדש ולעשות תשובה שלימה לתקן את אשר עיות ולהגיע למקום שבעלי תשובה עומדים, כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד...

וכמו כן "דעו כי ה' הוא האלהים **הוא עֲשָׂנוּ**", ולא אנחנו משלימים את נפשותינו", זה קאי על הנפש אשר זכה לחסות בצל שכינתו יתברך מנעוריו, גם הוא בל יתגאה לאמר אני בכחי ועוצם ידי עשיתי וקניתי רכוש הרוחני הלזה, אלא ידע נאמנה כי מאתו יתברך שמו הכל, ולית ליה מגרמיה כלום.

תהלות מהרי"ץ מהגה"ק רבי יוסף צבי דושינסקיא זי"ע גאב"ד ירושלים עיה"ק

משיעוריו לתלמידיו על תהלים מזמור ק' פסוק ג'

הש"י עשה אותנו ועושה את כל מעשה ידינו

ועל ידי הכרה זו אנו מעלים ומגביהים את כל מעשה ידינו – 'לו' יתברך

עד שלעתיד לבוא נרגיש היטב שממש 'לא' עשינו מאומה, כי אין לנו שום מציאות וממשות

כלל, מלבד קבלת חיותו יתברך המחיה אותנו ומקיימנו בכל עת

הוא עֲשֵׂנוּ. וְלוֹ אֲנַחְנוּ. הוא עשנו ולא אנחנו, והקרי הוא לו בוא"ו, כי בעולם הזה כאשר רואה אדם שמצליח, הוא תולה בעצמו ואומר כחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה. אבל לעתיד לבוא יכירו הכל כי הוא עשנו, לשון תיקון, כי הכל נתקן ממנו יתברך, ולא אנחנו עשינו שום דבר.

חיי אדם - חלק שני – סוף כלל קנ"ה

אולי נכלל בדבריו הקדושים, כי בזמן הזה כאשר רואה האדם שמצליח, אזי הרגשת הגוף היא שהצלחתו נעשית מכחו וחכמתו והשתדלותו, ונוסף לזה היצר הרע מוסיף להסתיר את אור ה' והשפעתו, וממילא אפילו כאשר קדושת נשמת האדם – בסיוע היצר הטוב – נאבקים ומשתדלים להאיר את אור האמונה בנפשו, הרי זה רק בבחינת **"ולו אנחנו"**, היינו [א] שהוא כופה ומכניע ומגביה את גופו ויצרו לשוב אל ה' ולהאמין שהכל ממנו יתברך, אחרי שמתחילה נתרחק וברח ממנו על ידי הרגשת כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה.

[ב] ולפעמים אינו מצליח לבטל לגמרי את הרגשת כחו ויכולתו, אלא נשאר להרגיש שהוא בכל זאת פעל ועשה והצליח מכח השתדלותו ומעשה ידיו אלא שמאמין שהכל נעשה בעזרת הש"י ובסיוע ממעל, היינו שאחרי שהוא 'מציאות' ומעשה ידיו הם 'מציאות' – אזי הגוף והיצר מוכן ברוב טובו להסכים להשיב ולהעלות ולהגביה את כל מעשה ידיו וטרחתו והצלחת פועלתו אל ה'. וזהו בחינת **ולו אנחנו**, היינו שאחרי שהאדם ומעשה ידיו הם מציאות וממשות – אנחנו משיבים עצמנו לו יתברך.

אבל לעתיד לבוא נזכה לראות בבהירות נפלאה, כיצד כל גופנו מקבל הארה וחיות ממעל בכל רגע ורגע מחדש, ואין לנו שום מציאות עצמית כלל, אלא הש"י בעצמו נוטל את ידיו ומוליך ומביא אותה ועושה עמה את כל הפעולות, ולא זו בלבד, אלא הוא יתברך משפיע בכל רגע מחדש את כל החיות והכח של כל אברינו, ועל ידי זה נזכה להרגיש בבהירות שלא רק הכל 'בעזרת' ה' יתברך ו'בסיעתא' דשמיא', - אשר זו עבודתינו להשריש בנפשנו עתה בזמן הגלות – אלא נרגיש היטב שאין לנו שום מציאות ושום ממשות כלל, מלבד הזכיה שלנו לקבל את חיות הש"י המחיה אותנו ומשפיע בנו ומוליך אותנו לעשות רצונו בכל רגע ורגע מחדש. וזהו המדרגה הנשגבה של **'ולא אנחנו'** אשר בימינו היא רק ב'כתיב' ולא ב'קרי', כי עדיין איננה מורגשת לנו בהתגלות, ורק לעתיד לבוא יוכל כל אחד לקרוא אותה ולהרגיש אותה בהתגלות ממש.

אין שכר גדול יותר ממה שאנחנו עמו וצאן מרעיתו של הקדוש ברוך הוא.

ספר החיים מהגה"ק רבינו חיים ליוואי זי"ע [אחיו הגדול של המהר"ל מפראג

וחברו של הרמ"א] - חלק זכויות פרק ה'

**הש"י מחבב אותנו בחביבות עצומה כל כך עד שמקשר ומדבק ותולה את כל הנהגתו
והנהגת כל העולמות העליונים – כפי הנהגתו והתעוררותו למטה**

עמ"י. דאיתא במדרש (מובא בשלה"ק בריש שער הגדול) ה' צלך (תהלים קכ"א, ו) מה צל הזה אם אתה בוכה הוא בוכה נגדך, ואם אתה שוחק יושב בשמים ישחק גם כן נגדך.

כי באמת כלל זה מונח בידינו (זוה"ק ח"א קס"ד, א) באתערותא דלתתא אתער לעילא, [בהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה]. ואין לך שום דבר בעולם אשר אנחנו בני ישראל מעוררים למטה - שלא יתער דוגמתו בעולמות עליונים, אם רע או טוב.

והנה מעלה מובחרת זאת חיבב אותנו הקדוש ברוך הוא, להיות לנו לצל, [שנוכל] לעורר בהתעוררות התחתון התעוררות עליון, כי חלק ה' עמ"י (דברים לב, ט), וכחם יפה בנענועם החבל קצה התחתון, לנענע קצה חבל עליון בשרשו. לאפוקי האומות, הצל עובר וחלף, ואין כחם יפה לעורר דוגמתם להיות הקב"ה בחינת צל להם, כאשר לעם קרובו ישראל, וכדברי המדרש 'ה' צלך אם אתה בוכה הוא בוכה נגדך, ואם אתה שוחק הוא שוחק נגדך', 'אתה' דייקא ולא האומות.

אור המאיר מהרה"ק מז'יטאמיר זי"ע - ביאור לשיר השירים

עמ"י. וכמו שבני ישראל מקבלין מלכותו יתברך בכל יום - כן הקדוש ברוך הוא בוחר בבני ישראל בכל יום, כמו שכתוב הבוחר בעמו ישראל ולא אשר בחר, רק בכל יום מתחדש אהבת ה' לבני ישראל.

שפת אמת בלק תרמ"ג ד"ה בפסוק הן עם

הש"י רועה אותנו ומשפיע לנו כל צרכינו

וצאן מרעיתו. לשון מרעה טובה... 'כמרעיתם וישבעו'. [פירש רש"י (הושע יג, ו) "כאשר באו לארץ מרעיתם והיו שבעים". וברד"ק: "כאשר באו למקום מרעיתם והוא ארץ כנען, היה להם כל טוב וישבעו"]. שמנהיג אותם כעדר אצל רועה.

סדור עולת תמיד מהגה"ק רבי נתן נטע משינאווא זי"ע במזמורי קבלת שבת ד"ה ואנחנו עם מרעיתו

בעת שבאים בשערי ה' בתודה - יש להודות להש"י הן על ההצלה מהצרה והן על כל רגע ורגע שזכו להיות בתוך הצרה כי הכל טובות עצומות שיש לנו להודות עליהם להש"י

בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה, חֲצֵרֹתָיו בְּתֵהֳלָה. במדרש [רבה ט, ב] 'זובח תודה יְכַבְּדֶנִּי, יְכַבְּדֶנִּי אין כתיב, אלא יְכַבְּדֶנִּי, כבוד אחר כבוד'. ונראה לבאר, כי מי שהיה בסכנה וניצל מודה לה' על הטוב שגמלהו, כדאמרו ז"ל ארבעה צריכין להודות, והנה הוא מודה רק על ההצלה, אבל באמת צריך שיודה לה' גם על שהיה בסכנה, כי כל מה שעביד רחמנא לטב עביד, כדי שישוב מדרכו הרעה או שיבא לו טובה לבסוף. ואמרו ז"ל כשם שמברך על הטובה בשמחה כך מברך על הרעה. ועל זה נראה לבאר אמר דוד המלך עליו השלום [תהלים לד, ב] אברכה ה' בכל עת, הכונה גם בעת צרה.

ולכן המקריב **תודה** לא יקריב רק על ההצלה, אלא גם על הצרה שהיה בו שהיה חולה או שהיה בשביה וכיוצא בו. וזהו שאמר 'זובח תודה יְכַבְּדֶנִּי' בנו"ן כפול, להורות שיכבד ה' בכפלים, כבוד אחר כבוד, על הרע ועל הטוב, כי הכל לטב עביד רחמנא.

...[ודייקא בזה שמודה להש"י גם על הרע - מכבד את הש"י בכפלים, כי מכבדו לא רק לפי הבנתו, אלא גם למעלה מהבנתו והשגתו], כי על הרוב אין אדם יודע מה טובה יש בזה שבא לידי סכנה, רק שמאמין בה' שמאתו לא תצא הרעות, והכל לטוב לו, וצריך להאמין דבר זה, ולהודות לה' ולברכו.

ומי שעושה ככה - מגלה ה' עיניו, שבעיניו יראה ובלבבו יבין איך נצמח מהרעה המדומה טובה אמיתית. ולזה שמכבד ה' על הרע לפום ראות עיניו שהוא רע, בזה עושה דרך כי יראהו ה' בישועתו, [להבין] כי הרעה זו - הטבה היא... [גם אם עדיין אינו רואה ומבין את הטובה, יאמין] כי בעולם הבא יראה כל אדם כי הכל היה לטובתו מה שאינו מבין בעולם הזה.

כתב סופר פרשת צו - ויקרא פרק ז' פסוק י"א

ולפי דבריו הקדושים אפשר לומר, שזהו שאמר הכתוב "**באו שערי בתודה**", היינו "באו" – תיכנסו פנימה "שערי" לשון רבים, שתי שערים, כי יש להודות להש"י לא רק על החסדים המגולים אלא גם על החסדים המוסתרים, זהו "שערי" - שער לפנים משער – "בתודה".

ועל ידי זה נזכה ש"חצרותיו בתהלה", מלשון "תהל אור", היינו שמן השמים יאירו לנו לראות את הטוב והחסד שהיה מוסתר בכל זמני הצרה, כי כפי התחזקות האדם להודות להש"י גם על הטובה המוסתרת, כך מאיר הש"י לאדם ומזכה אותו להרגיש את האור והטוב והחסד שהיה מוסתר בכל מה שעבר עליו תמיד.

נודה לה' - על כל מה שהיה נראה לנו כצער בגשמיות וברוחניות

ויתברר לנו שהכל היה חסד עליין לטובתנו

ונוסף על זה נהללו - על כל החסדים המגולים

בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה. חֲצִרְתִּיו בְּתֵהֳלָה. ענין הלל והודאה. ולכאורה אחד הוא. ומאדוני אבי זקני מורי ורבי [הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור] זצלה"ה שמעתי קיצורי דברים... כי הלל הוא בְּאוֹר נגלה ובהיר. ולא שמעתי יותר.

ויראה לפרש, כי לשון הודאה הוא על מה שהיה נראה לא טוב, והאדם מודה שהוא טוב וחסד. שהרי גם על וידוי חטא נקרא הודאה. והנה כתיב 'אודה ה' בכל לבב', פירוש, בשני יצריך, אם כן נראה כי הודיה הוא... [למי שהיה לו התגברות] היצר הרע... שהיו לו כמה נסיונות [והשתדל להילחם ולהיאבק עם יצרו הרע], ואז מודה גם על הנסיון, שהיה צר לו אז - מודה עתה. כענין 'אודך כי עניתני', שרואה למפרע שזה היה חסד עליון...

ומודים מכלל דפליגי, שמה שהיה נראה שאינו חסד, ועתה נתברר - שייך לשון הודאה...

אבל הלל הוא..משבח על ידי שרואה גבורת ה' ונפלאותיו... יש הלל על גוף הנס וההצלחה... שכל זה חסד נגלה.

והודאה הוא על כל הגלות... שאחר שגברו והרויחו - על ידי זה נתגלה שכל הגלות היה לטובה.

שפת אמת לחנוכה תרל"א ליל ג' ד"ה ענין הלל

בְּאוֹ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה. חֲצִרְתִּיו בְּתֵהֳלָה. שאיתא בכל מאודך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאוד מאוד, על כל מדה בפני עצמה, וזה חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שעל הרעה ברכה בפני עצמה, שאחר כך נתוודע שגם הרעה היה לטובה והוצרך הכל להיות, וזה הלל על הטוב, והודאה על הרעה לשעבר.

שפתי צדיק מהרה"ק רבי פנחס מנחם מפילץ זי"ע [נכדו של הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור זי"ע וגיסו של הרה"ק בעל שפת אמת זי"ע] לחנוכה אות ל"ו

הודו לו על כל הצער שהיה לכם לפני הישועה - מתוך הכרה שהכל לטובה

ברכו שמו - על הישועה והחסדים המגולים

הודו לו, בְּרָכוּ שְׁמוֹ. כשבא זמן גאולה נעשית אם הבנים שמחה... ונותנים שבח גם על הגלות, שרואין שהכל היה צורך גבוה. וכן כתיב 'וראו בניו גבורתו **שבחו והודו לשמו**', שבח - על הגאולה, **והודיה** - על הגלות. שהיו מצטערין מקודם, וחשבו כי לרעתם הוא, וכשנגאלו - נותנין הודאה גם על הגלות. ולכן סדרו זה הנוסח באמת ואמונה ערבית, לחזק ידינו בגלות, להאמין כי הכל לטובה.

שפת אמת פסח תרנ"ה ד"ה בפסוק מושיבי

ולפי זה אפשר לפרש גם כאן, **הודו לו** – על כל הצער שלפני הישועה. **ברכו שמו** – על הגאולה והישועה.

תכלית הברכות – להשריש בנפשנו כי כל הברכות הם מהש"י

וגם מה שנראה שנעשה על ידי בני אדם – הכל נשפע מברכת ה'

בְּרָכּוֹ שְׁמוֹ. בגמרא (ברכות דף ל"ה, ב') "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה וכו' חבר הוא לאיש משחית. אמר רבי חנינא בר פפא, חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים".

כי כיון שכל הבריאה היה כדי להכיר הטובה, וכשנהנה בלי **ברכה** - הרי הנאה זו השחתה היא, מאחר שלא ניתקן הרצון שהיה בהבריאה.

וחבר לירבעם, כי באמת זה כמעט עבודה זרה - מה שאינו יכול להכיר טובה וכאילו יש דבר בלי היותו יתברך שמו. כי עיקר עבודה זרה - מה שהולכין אחר שְׁקָל עצמו. כי אם יודעין שהכל מהשם יתברך – וודאי מאמרו קיים לעד, ונעשה כן על פי מאמרו.

...וזוהו גם כן ענין מה שאמרו בגמרא סנהדרין (ק"ב ע"ב) דאמר מנשה לרבי אשי, מהיכא בעית למישרא המוציא? מהיכא דקרים בישולא. [פירש"י: "מאיזה מקום בפת אתה צריך לבצוע המוציא. מהיכא דקרים בשולא - דרפתא, ממקום שנקרמין פניה של פת בתנור דהיינו מלמעלה, או מסביבות הפת, או משוליו, אבל באמצע לא, שאם הביאו לפניו פרוסה של לחם – לא יהא בוצע ומברך אלא משולי הפת, ולא מאמצעיתו. לישנא אחרינא, מהיכא דקדים, כלומר מהיכא שמקדים לאפות, והיינו הך. לישנא אחרינא מהיכא דגמר בשולא, ממקום שהלחם אפוי יפה"]. ושאל לו רב אשי, מאחר דחכמיתו כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו לעבודה זרה כו'. והיינו שכיון שיודע זאת דעיקר הטעם מהיכא דקרים בישולא, והוא הטוב ביותר, וזהו הטוב בא על ידי עשיית האדם, **ומברכין** על זה - לברר שגם עשיות האדם בא מהשם יתברך.

וזוהו עיקר אמונה, כמו שאמר מורי זקני ז"ל [הרה"ק בעל חידושי הרי"ם מגור זי"ע] על [דברי הירושלמי שהביאו התוספות בשבת (ל"א. ד"ה אמונת) שמאמין בבורא עולם וזורע. [שמאמין שכל מעשיו ופעולותיו והשתדלותו לזרוע הוא מהש"י].

ועל ידי זה מתקן כל עולם הזה השפל, במה שמכירין בדבר טבעי שהיא מהשם יתברך - ממשיך הדברים להשם יתברך. וזהו אמונה שהיא לשון המשכה. [להמשיך כל הדברים שבעולם הזה אל השם יתברך]. ועל זה היה כל הבריאה. וזהו ממש היפוך עבודה זרה, ולכך שאל מאחר דחכמיתו מאי טעמא כו'.

וזהו דמסיק, 'סברא היא, אסור לאדם [ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה]', כי על זה נברא כל הנאת עולם הזה - להמשיכם להשם יתברך.

וזהו שהתחיל תנא דמתניתין "כיצד מברכין", כי ענין הברכות דבר פשוט וקבוע בכל איש ישראל. וכמו שכתב התוספות (ברכות ל"ה, א, ד"ה כיצד) דלא שייך להקשות 'תנא היכא קאי' עיין שם. [זה לשון תוספות: "לא שייך להקשות תנא היכא קאי דקתני כיצד, כדפריך בריש מכילתין (דף ב.), משום דהכא סברא הוא לברך, כדמסיק בגמרא דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה"...]

כי לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, אם כן כל הארץ והברואים שבתוכה - הכל להשם יתברך, אם כן מצד האדם צריך **לברך** להשם יתברך כיון שהכל ממנו...

[וכל מה] שנותן השם יתברך הארץ לבני האדם - על ידי זה שמכירין שהיא מהשם יתברך ומשבחין **ומברכין** לו, ועל זה היה כל הבריא... כי עיקר רצון השם יתברך – שישפיע, ושנכיר טובתו להודות לו ולשבחו, [ועל ידי זה נהיה ראויים לקבל ברכותיו והשפעותיו ביתר שאת עד אין סוף].

שפת אמת מסכת ברכות דף ל"ה עמוד א' ד"ה תנו רבנן

כל הנהגת הש"י עמנו היא רק לטובה

וכפי ההכרה בזה - כך זוכים שתברר הטובה בהתגלות

כי טוב יי. כי לפי גודל ההסתר - גודל הטובה, כי הכל מהשם יתברך לטוב. וכפי שיודעין זה ובטוחין בו יתברך - כן נתברר ומתגלה הפנימיות לטוב.

שפת אמת חנוכה תרל"א ד"ה זאת חנוכה

כפי מה שנודעה לה' על הטוב שהוא השפיע עלינו בעבר

כך יזכנו ה' וימשיך להשפיע עלינו חסדו על העתיד לעולם

כי טוב יי. לעולם חסדו. כי האדם הרוצה לבקש על צרכיו, הנה צריך מקודם לתת הודאה לשעבר ואחר כך יכול למשוך חסדים להבא, כמו שכתוב הודו לה' **כי טוב כי לעולם חסדו.** פירוש, כשאדם נותן הודאה לשעבר **כי טוב**, אז מביא חסדים טובים לעולם.

תפארת שלמה פרשת וירא – ד"ה נותן הודאה

והיינו, שכאשר אתם תכירו "כי טוב ה'" בכל העבר והווה - אזי על ידי זה יושפע עליכם על העתיד "לעולם חסדו".

[ב]

הש"י משפיע עלינו חסד חנים - אפילו כשאין אנו ראויים כלל

מכל מקום חסדו נשפע עלינו 'לעולם' - גם בעת שאין אנו ראויים לזה

לְעוֹלָם חֶסֶד. ונראה לפרש דהנה יש ב' מיני טובות שהשם יתברך מטיב עם ישראל, דהיינו בזמן שישראל עושין רצונו של מקום אזי ראוי להם להטיב בשכרם ונקרא הטבה ההיא 'רחמים', כרחם אב על בנים, שאז נקראים בנים למקום. וחלילה אם אין עושין רצונו חס ושלום - אזי אף על פי כן השם הטוב ברוב חסדיו מקדים ההטבה קודם שיבא הקטרוג, וזה נקרא **חסדים**.

וזה שאנו אומרים הודו לה' כי טוב כי **לְעוֹלָם חֶסֶד**, כי אנחנו מחוייבים להחזיק עצמינו שכל טובתינו שמטיב עמנו הבורא ברוך הוא וברוך שמו - הוא על פי חסדיו ולא בשכרנו.

נועם אלימלך פרשת בהעלותך ד"ה או יאמר ויאמר משה לחובב

הש"י שומר ומשפיע שפע טובה וברכה לדורי דורות בשכר מצוה אחת שאדם האמין בו וקיים את רצונו יתברך – ובשכר זה משפיע הש"י טובה וברכה לדורי דורות

וְעַד דָּר וְדָר אֲמוֹנָתוֹ. כתב רש"י (ויקרא ה', י"ז): "רבי יוסי אומר, אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים, צא ולמד מאדם הראשון, שלא נצטוו אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו. וכי איזו מדה מרובה של טובה או של פורענות? הוי אומר מדה טובה. אם מדת פורענות מעוטה - ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרובה - היושב לו מן הפיגולין והנותרות, והמתענה ביום הכיפורים – על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

[נמצא] כי כל הישר הולך, ואפילו אין לו אלא זכות אבות לבד - ה' ישמרהו ה' יצילהו מלאנות לו און חס ושלום, והוא שמור מפגעי הספיקות, ואין צריך לדאוג על זה כלל...

על כן פתח ואמר מזמור לתודה, עבדו ה' בשמחה, ומסיים **ועד דור ודור אמונתו**, פירוש, אפילו רק מצוה שעשו אבותיו - שמורים לדורותם אחריהם, לשמרם מחטוא.

חתם סופר על ויקרא פרק ה' פסוק י"ז ד"ה ולא ידע